

De kunst van het samenleven leer je in de groep kroeg

De samenleving is aan het veranderen. De politieke verhoudingen verschuiven en de samenleving wordt individualistischer en harder. Eerdere artikelen in *Groepen* hebben al aandacht besteed aan zorgelijke en destructieve processen in de samenleving, waarbij de toenemende polarisatie en splijting (Nicolai, 2021) en de toenemende agressie en haat in de samenleving (Leferink op Reinink, 2021) zijn belicht. Interessant is om de beleving van burgers in de samenleving mee te nemen. Waar zo veel over gesproken en geschreven wordt, is dat ook de beleving van de burgers? In 2025 onderzocht het Sociaal en Cultureel Planbureau in hoeverre Nederlanders zich verbonden voelen met elkaar en met de samenleving. Uit dit onderzoek (Miltenburg et al., 2025) komt naar voren dat Nederlanders zich zorgen maken over de manier van samenleven en dat veel mensen discriminatie, een ik-cultuur, onverdraagzaamheid, onfatsoenlijke en harde omgangsvormen en verharding en onveiligheid in de samenleving ervaren. Ondanks dat voelt de meerderheid zich verbonden met Nederland en de eigen buurt en is er onder Nederlanders een breed gedeeld sociaal verlangen. Veel mensen wensen een samenleving met veel gemeenschapszin en solidariteit. Niet voor niets dat in een van de eerste

weekendedities van *NRC* van dit jaar onder de kop 'Samenleven: hoe moet dat ook alweer?' twee interessante artikelen te vinden zijn. Kiza Magendame (2026) pleit ervoor weer te leren gezonde ruzies te maken en ongemak te verdragen. Volgens hem hebben respect voor ouders en 'familie voor altijd' plaatsgemaakt voor een persoonlijke identiteit, streven naar mentaal welzijn en persoonlijk geluk en zijn we als samenleving de kunst van het samenwerken aan het verleren. In de politiek is dit volgens hem terug te zien in het onvermogen om zich in andere perspectieven te verplaatsen en daarmee het onvermogen om gezond ruzie te maken. De oplossing ligt volgens Magendame aan de keukentafel, waar familie weer een oefenplaats voor betekenisvolle frictie moet worden en waar we leren om in de publieke ruimte met verschillen om te gaan.

Voor groepstherapeuten is dit dagelijkse kost. We zien vaak mensen in onze groepen die geen veilige basis hebben gehad en bij wie het gezin geen oefenplaats was. We creëren gemeenschapszin in onze therapiegroepen, verbinding en cohesie. Van daaruit kunnen we verschillen en elkaar op een constructieve manier confronteren en daar waar nodig op een gezonde manier ruzie maken. Is dit dan de oplossing? De hele

samenleving in groepstherapie? Voor de NVGP zou dit een mooie groei van het ledenbestand geven, maar het zou tegelijkertijd een forse stijging van de zorgkosten betekenen. Hans Schnitzler weet waar de oplossing ligt, dichterbij huis, om de hoek in de kroeg. In een opiniestuk in dezelfde *NRC* (2026) en in zijn boek *Filosofie van de kroeg* (2025) betoogt hij dat je de kunst van het samenleven in de kroeg leert, met het café als sociale microkosmos waar je alleen kunt zijn te midden van anderen. Volgens Schnitzler (2026) vraagt de kunst van het samenleven om een balanceeract tussen afstand en nabijheid, waarbij de opgave is hoe elkaar nader te komen zonder elkaar te verstikken en hoe, tegelijkertijd, de juiste afstand te bewaren zonder onverschillig te worden. In het plaatselijke café zijn afkomst of maatschappelijke positie niet relevant en iedereen is er (sociaal) gelijk op het moment van bezoek. Men leert er samenleven in het algemeen en omgaan met relatief onbekenden, volgens Schnitzler (2026). Precies zoals Yalom met zijn interpersoonlijke model het werken met groepen ziet. Zou Schnitzler Yalom hebben gelezen? Of Yalom Schnitzler?

Dit nummer van *Groepen* biedt een mooie mix van nationale en internationale bijdragen over groepspsychotherapie, de maatschappij en zingeving en religie. Marc Daemen, voorzitter van de NVGP, neemt de lezer mee in de ontwikkelingen op het gebied van de groepstherapie in de ggz en

stelt terecht de vraag of groepstherapie zal doorbreken in 2027. De tijd zal het leren. Over tijd in (groeps)psychotherapie, met de therapeut als tijdbewaker, schrijft Frans van Paassen. Bill Roller, collega-groepspsychotherapeut uit de VS, schrijft over de theorie van Ariadne Beck over de zondebok(leader). Zeer actueel in de huidige verschuivingen in de mondiale politieke verhoudingen. Susan Gantt, eveneens uit de VS, illustreert hoe *systems-centered large groups* werken. In haar column mijmert Sandra Schruijer over groepsgedrag naar aanleiding van enkele bezoeken aan Duitsland, waarbij de geschiedenis van dat land nu elders resoneert. Pieter-Jan Herremans beschrijft in de rubriek 'Dit is mijn groep' de driedaagse deeltijd voor cliënten met complexe, aanhoudende lichamelijke klachten bij Altrecht Psychosomatiek Eikenboom. Naar aanleiding van hun workshop op het NVGP-congres in maart 2025 schreven Bart van den Brink en Piet Verhagen over SPIRIT: een groepssessie zingeving en religie in de acute psychiatrie. We sluiten af met een tweede bijdrage van Frans van Paassen over het ontvangen van waardering door therapeuten in (groeps)psychotherapie.

Mocht u dan nog steeds niet uitgelezen zijn, dan raad ik u aan het boekje van Hans Schnitzler (2025) te lezen. Of ga (weer) eens naar de kroeg of het café om de hoek en zoek naar de gelijkenis met de groep(en) die u geeft. ■

Salvatore Vitale

Refereren aan:

Vitale, S. (2026). De kunst van het samenleven leer je in de groep kroeg. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 21(1), p. 5-7.

Literatuur

.....

Magendane, K. (10 & 11 januari 2026). Conflict vermijden? Nee, we moeten weer betekenisvolle frictie toelaten. *NRC*, p. 6-7.

Miltenburg, E., Ridder, J. den, Broere, J., Geurkink, B. & Alebeek, C. van (2025). *Burgerperspectieven. Thema: sociale cohesie en zorgen over samenleven*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Leferink op Reinink, M. (2021). Van haat naar compassie; een psychoanalytische visie. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 16(3), p. 60-69.

Nicolai, N. (2021). Splitsen, splijten en polariseren. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 16(4), p. 27-38.

Schnitzler, H. (2025). *Filosofie van de kroeg*. Amsterdam: De Bezige Bij.

Schnitzler, H. (10 & 11 januari 2026). De kunst van het samenleven leer je in de kroeg. *NRC*, p. 8-9.

.....